

ГОДИШНИК НА СТУДЕНТИТЕ ПО СОЦИОЛОГИЯ
АСОЦИАЦИЯ НА СТУДЕНТИТЕ ПО СОЦИОЛОГИЯ В СУ
КАТЕДРА СОЦИОЛОГИЯ, ФИЛОСОФСКИ ФАКУЛТЕТ
СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
Том 5, 2008-2009

КАЗУСЪТ „АМНЕЗИЯ”

СТЕЛА АТАНАСОВА

Курсова работа по дисциплината "Социология на социалното регулиране"

Ръководител: ас. Петя Лазарова

I. Уводна част:

На 5-ти декември около 2:30 сутринта студентът по фармация Стоян Балтов бива пребит до смърт в тревните площи в близост до дискотека „Амнезия” в Студентски град. Той и двама негови приятели излизат от дискотеката и на няколко метра от нея група от около 5-6 момчета, за които се твърди, че са употребили алкохол ги напада. Приятелите на Стоян Балтов се разминават с по-леки травми, но той намира смъртта си в следствие на мозъчна травма, причинена от удар в главата. Мотивите за нападението остават неизяснени, ето какво казва съквартирантът на убития : „Пред нас имаше група момчета, които очевидно бяха пияни, но не им обърнахме внимание.. Нямахме реплика, просто в лицето ми се стовари юмрук. Дойдоха и други, започнах да получавам удари отвсякъде.”¹. Този инцидент бива широко отразен от медиите и се превръща в символ на безпричинното насилие. Убийството на 20 годишния студент провокира по-общи дискусии относно статута и бъдещето на „Студентски град”, както и консолидирането на различни студентски организации, които използваха случилото се, за да получат медийно внимание и да заявят своите искания, чрез протестни шествия и действия, които достигнаха връхната си точка на 14 януари тази година.

II. Изложение:

Целта на настоящата разработка е да проследи развитието на по-горе описания казус от гледна точка на няколко фокуса: как бива отразено случилото се от медиите, как тече обществения дебат по проблема, и как този инцидент става повод за проявата на различни форми на гражданско общество сред студентите.

На първо място при разглеждане на този казус трябва да се отбележи, че убийството на 20-годишния студент по емблематичен начин се обвързва с дискотеката, пред която то се е случило. „Амнезия” бе намесена в почти всеки обществен дебат, който се водеше между 5 декември и 14 януари и се превърна в нарицателно за беззаконие, насилие, терор, пиянство, разпуснатост на нравите и мизерия. Когато „Нова телевизия” излъчи репортаж за Студентски град, тя го обвързва с наркотиците и наркочилдрите и го озаглави „За студентите и наркотиците – „Амнезия”. Медийното внимание сякаш бе насочено не толкова към самото убийство, а към факта, че то се е

¹ <http://www.24chasa.bg>

случило в Студентски град, пред дискотека „Амнезия”, сякаш мястото беше същественото в случая. Когато се разкри факта, че дискотеката е нелегално построена и че плаща наем от 200 лева, нямаше медия, която да не отрази този факт, докато той не се превърна в скандал, разтърсил общественото мнение. Ето само няколко заглавия в тази връзка: „Дискотека „Амнезия” няма официално разрешение за работа”² „София смята да разруши скандалната дискотека „Амнезия”³, „Амнезия” била временен обект с наем 200 лева”⁴. Разглеждайки начина, по който са представени събитията, свързани с убийството на Стоян Балтов можем да използваме теоретичните предпоставки, които ни дава Бодрийар в статията си „Предшествието на симулакрума”⁵. Доколко фактът, че една дискотека в Студентски град е построена нелегално е скандален? Вниманието е изцяло насочено към Студентски град - проверки на заведенията се правят там, никой не задава въпроса каква е ситуацията в другите квартали, какви дискотеки има там и колко от тях са легални. В тази връзка можем да мислим случващото се донякъде като симулация на скандал, доколкото убийството на студента Стоян Балтов можеше да се случи из цяла София, тъй като нито студентите, нито младите хора са ограничени само в този район, но ситуацията се представя по такъв начин не само от медиите, но и от самите студентски организации, сякаш Студентски град е центъра на моралната деградация в София и сякаш самата дискотека „Амнезия” със съществуването си е предизвикала убийството, което, трябва да подчертаем, не се извършва в дискотеката, а в близост до нея и което реално няма никаква връзка със самата дискотека. Името „Амнезия” обаче се свърза не само със самото убийство, а и въобще с по-общите държавни проблеми, като се започне от реституцията и се стигне до корупцията по висшите етажи на властта. Ето едно много показателно заглавие на статия във вестник „Дневник” от 16.12.2008 – „Амнезия” – другото име на българските неволи”⁶. В същата статия се споменава следното: „ Но смъртта му показва, че това „академично място” е загинало далеч преди него. Последният блок за студенти там е построен през 1989г., а върху реституираните имоти се разрази строителен бум. По също зла ирония новооткритата дискотека, пред която беше убито момчето се нарича „Амнезия”. От друга страна новинарската емисия на БНТ от 8 декември, която отразяваше случилото

² http://www.kalendar.novatv.bg/news/id_1144213650

³ www.segabg.com/online/article.asp?issueid=3204§ionid=2&id=0000501

⁴ <http://dnes.dir.bg/2008/12/18/news3756517>

⁵ Бодрийар, Ж. «Предшествието на симулакрума», сп. Философия, 1991/4

⁶ http://www.dnevnik.bg/analizi/2008/12/16/601846_amneziaa_-_drugoto_ime_na_bulgarskite_nevoli/

се, беше със заглавие „Студентски град – опасен за живота”⁷. В bvesti.com на 18 декември излезе статия, наречена „Гр(ад)ът на студентите”⁸. Във всички цитирани статии и емисии акцентът не пада върху самото убийство, то се явява допълнение, детайл към описанието на ситуацията в Студентски град.

Казусът на „Амнезия” може да бъде мислен като един симулакрум, доколкото случилото се е предствено като скандал, като нещо недопустимо, докато всъщност е всекидневие, това убийство не е изолиран случай, просто на него се обърна изключително силно внимание, защото така общественото съзнание се насочи и се концентрира върху Студентски град, а не върху всеки друг квартал в София, където положението едва ли би могло да бъде много по-различно. Случаи на безпричинна агресия съществуват не само в цяла София, но и в цяла България, същото се отнася и до нелегалните заведения.

Можем да се замислим защо новината за убийството на 20-годишния студент се превърна в в скандал от национална величина, който беше и една от причините за протестните действия на 14 януари, 2009 година. На първо място, тази новина дойде в един малко или много повратен момент за страната ни, когато насъбраната в обществото фрустрация спрямо властта, спрямо институциите, спрямо неадекватността и неспособността на политическото управление да се справя с проблемите, подсилена от прогнозите за икономическа криза, е на ръба да избухне при най-дребния повод. От друга страна, ситуацията бе донякъде манипулирана от студентските организации, които се активизираха след убийството на Стоян Балтов и които излязоха с определени искания за преустройство, реформиране на Студентски град и промяна в статута му. По какъв друг начин иначе реституцията и новото строителство биха могла да се обвържат с едно убийство?

В този контекст е важно да се опишат самите студентски организации, през призмата на гражданското общество, доколкото можем да ги мислим като определена форма на гражданска активност, чрез която се отстояват частни интереси. Ще разгледам най-активните оргнизации – „Призив за образование”, СРОКСОС (организацията се казваше първоначално „Сдружение за развитие и обществен контрол на студентските общежития и столове”), които бяха и основните инициатори на студентските протести, но също така и НПСС (Национално представителство на

⁷ http://www.bnt.bg/bg/news/view/1386/studentski_grad_opasen_za_jivot

⁸ <http://bvesti.com/index.php?option=com/content>

студентските съвети), което се обяви срещу протестните действия на 14 януари, но което също излезе с определени искания и което за разлика от другите две организации е официален представител на студентите. Ще се опитам да проследя как те подеха дебата за положението на Студентски град, какви искания отправиха към държавните институции, какви действия предприеха за постигане на тези искания.

Гражданското общество ще мислим като сфера на публична опосреденост на частните интереси, сфера, в която частните субекти отстояват и защитават своите частни интереси пред институциите на публичната власт. Един от несъмнено най-блестящите теоретици на гражданското общество е Юрген Хабермас, който посочва като базисна институция на гражданското общество критическата (буржоазната) публичност, която възниква като коректив на властта, като един опит за принуждаване властта да се легитимира пред гражданите : „В самото начало буржоазната публичност може да се разбира като сфера, където частните хора се събирали като някаква публика; макар и да се регламентирала от върховната власт, те твърде скоро обаче се възползвали от публичността, като я противопоставили на самата публична власт с цел да си изяснят основните правила на обмена в тази главно частна, но също така и публично релевантна сфера на стоковия обмен и обществения труд. Посредникът на това противопоставяне е напълно своеобразен и без прототип в историята – това е публичното размишление. Буржоата са частни хора; като такива те не „господстват“. Властническите им претенции срещу публичната власт не се насочват срещу натрупването на господство с цел то да се подели, те по-скоро се изплъзват от принципите на съществуващото господство. Напротив, принципът на контрол, с който му се противопоставя буржоазната публика, а именно публичността цели промяната на господството като такова.”⁹

За да може гражданското общество да осъществява контрол върху държавната власт, което е една от основните му цели, трябва да са налице реални групи с осъзнати групови интереси, които те са готови да отстояват публично : „... така разбраното гражданско общество предполага не просто възникване на автономна личност, но и саморефлексия върху нейния частен интерес, не просто социална диференциация, възникване на различни групи, но и наличие на самосъзнание за групова принадлежност, която иска публично да се декларира или отстои...Няма гражданско

⁹ Хабермас, Ю. „Структурни изменения на публичността“, издателство СУ „Кл. Охридски“, 1995 г., стр 86-87

общество там, където има атомизирани индивиди или аморфни социални групи...”¹⁰.

Все повече доброволните сдружения или т.нар „неправителствени организации”, или „организации с нестопанска цел” се налагат като основния път, по който частните индивиди могат да вземат участие в политическото управление, като се опитат да го рационализират.

Гражданското общество възниква в модерната държава, за да обособи определени сфери на частна автономия и да ограничи държавната намеса и контрол в тях, тоест то служи на частния индивид (и собственик), за да го защити, да го предпази от самата публичната власт.¹¹ Поради тази причина гражданското общество непосредствено се свързва със защитата на гражданските (човешките) права, които имат за цел да осигурят едно пространство на неприкосновеност и на лична свобода за всеки индивид. „ Съвременната дискусия за това, що е гражданско общество върви по линия на обхващане на тези два компонента - гражданското общество като сферата на публичното представителство на частния интерес извън сферата на публичната власт на държавата – тук под „гражданско общество” се разбира преди всичко граждански или трети сектор; и гражданско общество през призмата на основните човешки права, които след Т.Х. Маршал е прието да се наричат *граждански статус или гражданство – citizenship*.”¹² Тези основни права са дефинирани и подробно описани от Джон Стюарт Мил в неговия труд „За свободата”¹³.

Доколко можем да мислим студентските организации, които подеха дебата за Студентски град след смъртта на Стоян Балтов и които инициираха протестните действия на 12 и 19 декември и на 14 януари през горе-описания модел за гражданско общество?

Няколко дни след убийството на 20-годишния студент студентското движение „Призив за образование” излезе със следната позиция в сайта си: „На 5.12 в Студентски град беше жестоко убит нашият колега Стоян Балтов. Побоят довел до смъртта му е нанесен от пияни младежи – нестуденти. Първата логична чисто човешка реакция е да поискаме най-тежко наказание за извършителите. Трябва да ни стане ясно обаче, че този случай на посегателство върху най-изконното човешко право – посегателството

¹⁰ Кабакчиева, П. „Гражданското общество срещу държавата. Българската ситуация”, издателство „ЛИК”, 2001г., стр 24

¹¹ Хабермас, Ю. „Структурни изменения на публичността”, издателство на СУ „Кл. Охридски”, 1995 г., стр 332-338

¹² Кабакчиева, П. „Гражданското общество срещу държавата. Българската ситуация”, издателство „ЛИК”, 2001г., стр 22

¹³ Дж.С.Мил, „За свободата”. ЦИД, София 1993г

върху живота на един млад човек не е прецедент в Студентски град, това е ежедневие. Ние питаме къде са отговорните държавни институции, позволили да се стигне до превръщането на университетския кампус в сборище на представители на криминалния контингент; в хазартен център; в център за забранени от закона услуги като проституция, предлагане на наркотични вещества и т.н.; в «българския Лас Вегас»?!!?”¹⁴. Акцентът пада върху факта, че убийците на Стоян Балтов не са студенти (макар, че всъщност единия от тях учи в НБУ), тоест всички проблеми на Студентски град произтичат от «външните лица», от факта, че той не е затворено пространство, предназначено само за студенти, а че до него имат достъп всякакви други лица. Тези външни лица са причина както за видимата, така и за духовната проява на мизерията в този квартал, защото те строят заведения, дискотеки, казина, нови сгради, там където би трябвало да има библиотеки, спортни площадки и т.н и по такъв начин деморализират истинските студенти и не им позволяват пълноценно да се посветят на образованието си. По този начин убийството и скандалът около него биват използвани, за да се повдигнат въпросите за реституцията, инфраструктурата и проблемите на новото строителство в Студентски град и оттук следва логиката на лозунгите ”Студентски град на студентите” и „Мутрите – вън от Студентски град”.

Позицията на СРОКСОС е подобна като акцентът пада по-силно върху по-острите обвинения срещу държавните институции, позволили въобще да се стигне до подобно положение: „...приоритет за държавните и общинските органи са не образованието и научното развитие на младите хора, а корупцията, задоволяваща личните и корпоративни интереси на партийни дейци, общински служители, академични и държавни структури, алчни реститути.”¹⁵.

Студентските организации в случая се опитват да приложат регулативната си функция спрямо властта, като използват публичното пространство, за да представят своите искания, за да отстоят своите интереси и да защитят определени права, които смятат, че им се полагат. Убийството в дадената ситуация им служи като аргумент, който могат да изтъкнат в своя полза, затова всички последвали протестни действия, протичат под надслов „В памет на Стоян Балтов”. Дебатът тече основно в интернет, в блоговете и форумите, които се явяват новото пространство на „литературната публичност” и на „публичното размишление” (Хабермас). Следващото действие, което предприемат организациите е да изготвят списък с исканията си, които да представят

¹⁴ http://priziv.org/index.php?option=com_content&task=view&id=34&Itemid=29

¹⁵ http://priziv.org/index.php?option=com_content&task=view&id=34&Itemid=29

директно пред самите институции на публичната власт на дебати и дискусии, на които се обсъждат проблемите на Студентски град. Когато на тях им е отказана възможността да изразят частните си интереси пред представители на властта, те са готови да отстояват правата си чрез протестни действия : „На днешната дискусия властта ни обяви тотален бойкот – не присъстваше никой от поканените (с изключение на представител на Министерството на здравеопазването, който ни съобщи, че линейката за Стоян е идвала от Сточна гара!!!). Местата на поканените господа останаха празни. Те демонстративно отказаха да говорят със студентите. Сега вече ще си говорим с тях НА УЛИЦАТА! Всички присъствали студентски организации бяха единодушни по двата основни въпроса:

- 1) СТУДЕНТСКИ ГРАД ТРЯБВА ОТНОВО ДА СЕ ВЪРНЕ НА СТУДЕНТИТЕ;
- 2) ПРОТЕСТ! ПРОТЕСТ! ПРОТЕСТ!

И ТОЗИ ПЪТ НЯМА ДА МЪЛЧИМ, КАКТО МИНАЛИЯ ПЕТЪК!”¹⁶

Протестът е вече крайният опит на студентите да подтикнат властта да се легитимира. Те са неудовлетворени не само заради това, че исканията им не са изпълнени, а и от това, че тези искания въобще не са разгледани, на тях им е отнето публичното пространство, което им се полага. Доколкото с манифестациите и протестите студентите успяха да насочат вниманието към проблемите си и доколкото в крайна сметка исканията им бяха подложени на обсъждане, те донякъде успяха да действат като коректив на публичната власт и от тази гледна точка се доближиха до идеята за гражданско общество.

От друга страна, бихме могли да се замислим дали студентите бяха реална група с ясно изразено групово съзнание и с ясно структурирани интереси, които публично да бъдат изявени. Организациите „Призив за образование”, както и СРОКСОС излязоха с почти идентични списъци с искания и действията почти като едно цяло, те обаче не са официални представители на студентите. Като такива студентските съвети застанаха зад някои от исканията на тези две организации, но не и зад по-радикалните (за затваряне на пространството на Студентски град за „нестуденти”, или забраната за продажба на алкохол на територията на Студентски град), като също така се обявиха против протеста на 14 януари организиран основно от „Призив” и СРОКСОС. Това обаче остава без значение, тъй като една голяма част от самите студенти подкрепиха

¹⁶ http://priziv.org/index.php?option=com_content&task=view&id=77&Itemid=2

протеста и участваха в него. Въпросът обаче е, че на протеста освен студенти се присъединиха и групите на еколозите, фермерите, пенсионерите, както и една огромна маса хора, не принадлежащи към дадена група, но желаещи да изразят цялостното си неудовлетворение от политическото управление. Така, че студентите като група се изгубиха сред тази маса с неясни и в крайна сметка неориентирани искания. Получи се така, че този протест не защитаваше вече студентските права, а беше насочен срещу управляващите като цяло, не срещу конкретно тяхно действие или акт. От тази гледна точка на 14 януари студентите не действаха толкова като реална група, колкото като единици от масата.

Бих искала също така да разгледам някои от основните исканията на студентските организации, отправени към институциите на публичната власт. Като изключим по-общите претенции за подобряване инфраструктурата на квартала, студентите се обявиха за повече отчетност и видимост от страна на управлението:

„3. Отчет на МВР и Прокуратура за извършената дейност, обявяване на всичките участници в убийството на Стоян, достъп до видеоматериалите от вечерта на убийството;”¹⁷ („Призив за образование”)

„2. Контрол на експлоатацията на Студентското градче от държавна комисия чрез задължително и равнопоставено участие на неправителствени студентски и граждански организации, академично и официално студентско представителство.”¹⁸ (СРОКСОС)

След като студентите изискват отчет от МВР и от Прокуратурата за свършената работа, те следователно се съмняват в ефективността на тези институции, приемат ги за неадекватно функциониращи и се опитват по силата на своето сдружаване да упражнят някаква форма на контрол върху дейността им, да приложат корективната си функция спрямо властта. От друга страна, що се отнася до управлението на самия Студентски град, студентските организации не се задоволяват с външен контрол, а претендират за равнопоставено участие в процеса на вземане на решения. По отношение на гражданските сдружения в наши дни протича дискурса за т.нар „демократия на участието” (Петя Кабакчиева), който дискурс набляга върху възможността на „обикновените хора” да се намесят в политическите процеси и да защитят своите частни интереси пред публичната власт. В тази връзка претенцията на студентските организации изглежда обоснована.

¹⁷ http://priziv.org/index.php?option=com_content&task=view&id=74&Itemid=2

¹⁸ http://priziv.org/index.php?option=com_content&task=view&id=34&Itemid=29

От друга страна една част от исканията на „Призив за Образование” и СРОКСОС изглеждат твърде консервативни и рестриктивни спрямо дори самите студенти:

„4. Одържавяване на територията на Студентски град и изцяло държавно стопанисване на общежития и площи;

8. Ограничаване на транспортния трафик през Студентски град и строг контрол над паркирането на автомобили по тротоари и зелени площи;

11. Забрана за продажба на алкохол в Студентски град;

13. Увеличаване на капацитета на органите на реда на територията на Студентски град.”¹⁹ („Призив за образование”)

„4. Затваряне на огромния брой увеселителни и хазартни заведения и запазване на ограничен брой заведения, чрез публично обсъждане и прозрачни конкурси схеми

7. Ограничаване на достъпа на ППС, с изключение на тези на градския транспорт, комуналните, личните МПС на преподавателите и студентите;”²⁰ (СРОКСОС)

„4. Към Община Студентска за **бързо и трайно подобряване на инфраструктурата** в района, в това число: уличното осветление, **видео наблюдение** на възловите места;

5.Към Народното събрание за изготвяне на проект за специален статут на Студентския град...”²¹ (Национално представителство на студентските съвети)

От тези искания става ясно, че студентските организации се борят за специален статут по отношение на Студентски град, но едновременно с това се опитват да го превърнат в едно затворено изключително и само за студентите пространство, до което нямат достъп външни хора (искане за ограничен достъп на ППС с някои изключения) и в което съществува строг пропускателен режим. От друга страна, претенцията за одържавяване територията на Студентски град не би позволила никаква форма на частна инициатива в него. Организацияте стават дори още по-крайни с исканията за забрана продажбата на алкохол, затваряне на заведенията или въвеждането на видеонаблюдение на територията на Студентски град, като това са ограничения не само върху правата на „външните лица”, но и върху тези на самите студенти. Сякаш те самите са опасни за себе си и трябва да бъдат поставени под най-различни външни нива

¹⁹ http://priziv.org/index.php?option=com_content&task=view&id=74&Itemid=2

²⁰ http://priziv.org/index.php?option=com_content&task=view&id=34&Itemid=29

²¹ http://npss.bg/index.php?option=com_content&task=view&Itemid=1

на контрол и регулация – те трябва да бъдат затворени в едно обособено пространство, което не позволява „чуждо” влияние, трябва отвън да им се наложи забрана да консумират алкохол или пък да им се наложи контрол върху типа заведения, които могат да посещават и освен това да бъдат поставени под непрекъснато видеонаблюдение, за да се ограничи до минимум престъпването на правилата. За да осигурят максимална сигурност на студентите, студентските организации са готови да жертват някои от техните свободи („...свобода на вкусовете и заниманията, на планиране на собствения живот според индивидуалната природа и характер...”²²) и в този аспект на техните искания те предлагат един малко „тоталитарен” модел на преустройство и управление на Студентски град. Тук се поставя въпроса в каква степен студентските организации отговарят на модела на гражданското общество, при положение, че в някаква степен те самите се борят за ограничаване част от правата на студентите. Не само в този аспект те не се припокриват с описания модел, но все пак не може да се отрече ролята, която изиграха за това студентите да бъдат забелязани като група с определени частни интереси, както и за осигуряването на тази група едно поле за публична изява.

Смятам, че към по-горе описаните искания могат да се приложат теоретичните перспективи на Мишел Фуко и Норберт Елиас.

Доколкото студентските организации предлагат затваряне и изолиране пространството на Студентски град и въвеждане на видеонаблюдение на неговата територия, може да се каже, че те, студентите сякаш сами искат да бъдат подведени под една „дисциплинарна власт” (Фуко). Дисциплинарната власт е феномен на модерността и Фуко я описва по следния начин „...това е скромна, подозрителна власт, чийто модус на действие е една пресметлива, но постоянна икономия. Скромни подходи, дребни похвати, ако ги сравним с величествените ритуали на владичеството или с големите държавни апарати. Но именно те по малко завладяват внушителните форми...”²³. Дисциплинарната власт „дресира”, превъзпитава индивидите, като осъществява един непрекъснат контрол и надзор върху тях с една основна цел – да ги подведе под Нормата, да ги нормализира. Институциите на дисциплинарната власт през 19 век са затворите, казармите, училищата, болниците, приютите за душевно болни и т.н. Това са специфични пространства, в които постъпват онези индивиди, които се намират на „периферията на обществото”, които трябва да бъдат пригодени, приучени към

²² Дж.С.Мил, „За свободата”. ЦИД, София 1993г, стр 21

²³ Фуко,М. „Надзор и наказание”, СУ „Кл. Охридски”, 1998 г., стр179

обществените норми, тоест индивидите, които трябва да се „нормализират” – а именно децата, лудите, престъпниците и т.н. Що се отнася до студентите, те би трябвало да са пълноценни граждани на обществото, тоест те би трябвало вече да са интернализирали нормите. Но идеите да се затвори Студентски град, да се въведат различни забрани (забраната за продажба на алкохол или затварянето на заведенията), както и видеонаблюдение, всъщност намекват, че студентите явно са неспособни да се самодисциплинират и трябва да им се наложат външни санкции и контрол. От тази гледна точка тези идеи могат да бъдат мислени като предложения Студентски град да се обособи като една институция на дисциплинарната власт, в която студентите ще бъдат изолирани и „нормализирани” подобно на децата, душевно болните и престъпниците.

Една от техниките на дисциплинарната власт е „йерархичният поглед” - „...съществуват многобройни техники на надзор, на погледи, които трябва да виждат, без самите те да бъдат виждани;...” „Дисциплинарните институции са произвели една машина за контрол, която функционира като микроскоп на поведението; тънките и аналитични разделения, които тя осъществява, формират около хората един апарат за наблюдаване, записване и дресиране.”²⁴ В случая със Студентски град надзорът се осъществява чрез видеонаблюдение, което бе предложено като мярка за сигурност от студентските организации и като такава бе приета от министъра на вътрешните работи и Столична община и тепърва ще се разработва.²⁵ На различни места в София вече съществува видеонаблюдение, но интересното в тази ситуация е, че в случая самите граждани изискват да им се наложат мерки за контрол. Студентите искат да бъдат видими, да бъдат осветени и по този начин да бъдат дисциплинирани. Принципът, по който дисциплинират камерите е следния: те създават един специфичен паноптикум, в който индивидите знаят, че действията им биват следени и записвани и този начин си налагат самоконтрол, саморегулация, докато властта, която ги принуждава към това остава скрита, невидима. Камерите наистина действат като един „микроскоп на поведението”, доколкото снижават до минимум възможността някое отклонение от нормата да остане незабелязано.

Норберт Елиас описва блестящо как се изграждат механизми на самоконтрол и самопринуда в процеса на „цивилизоване” на човешкото поведение : „...постоянният самоконтрол, към който отделният човек все повече бива приучаван, се опитва да

²⁴ Фуко, М. „Надзор и наказание”, СУ „Кл. Охридски”, 1998 г., стр 180-182

²⁵ http://www.btv.bg/news/news_details.pcgi?cont_id=123485

намалява контрастите и внезапните промени в поведението, афектния заряд на всички прояви. Отделният човек е тласкан към преобразуването на цялата душевност в смисъл на непрекъснато, равномерно регулиране на инстинктите му и неговото поведение във всички посоки²⁶. Цивилизацията Елиас описва като процес на „промяна на човешкото поведение и чувства в точно определена посока“²⁷, а именно към потискане на спонтанните изблици, импулси и афекти, обуздаване непосредствените желания и отлагане в бъдещето момента на тяхното удовлетворяване, тоест към изграждане на механизми за самопринуда и саморегулация. Насоката на тази промяна в човешкото поведение задават на първо място диференцирането на обществените функции, при което отделният индивид влиза във все по-дълги и по усложнени „вериги на взаимозависимост“ и на второ място – появата на стабилни институции, които са установили „монопол върху физическото насилие“. Общества със стабилен монопол върху насилието предполагат възникването на т.нар „защитени полета“, в които индивидите се чувстват защитени от нападение, предпазени от насилие.

От тази гледна точка казусът, който разглеждам, може да бъде мислен като проява на недостатъчно стабилно изградени механизми на самоконтрол. Самият инцидент е скандален именно заради неконтролируемия изблик на агресия от страна на нападателите, непредизвикан от някаква видима причина. В тази връзка студентите се активизираха, тъй като изглежда, че те не приемат Студентски град като „защитено поле“ и не се чувстват предпазени от прояви на физическо насилие в него. За да постигнат някаква степен на сигурност студентите се обявяват за въвеждането на външни форми на контрол и външни регулатори в Студентски град, следователно можем да кажем, че те мислят както външните лица, така и самите себе си като неспособни да се саморегулират. Една част от предложенията на студентските организации за реформиране на Студентски град имат забранителен характер – забрана за продажба на алкохол, затваряне на заведенията и други. Целта на всички тези забрани е да стимулират едно моделиране на поведението по посока на изграждане механизми на самоконтрол и самопринуда. Тук се поставя и въпросът за липсата на утвърден монопол върху физическото насилие като една от причините за слабия самоконтрол. В България дълго време вече тече дебата за неефективността на институциите, които би трябвало да имат монопол върху физическото насилие,

²⁶ Елиас, Н. „Относно процеса на цивилизация. Социогенетични и психогенетични изследвания“, т. 2, ИК „Атика“ стр - 247

²⁷ Пак там

недоверието в тях се отчита като сериозен обществен проблем за страната ни, така, че те не оказват особено силно влияние като социален регулатор. Следователно нестабилните механизми на самопринуда са проблем, който не стои само по отношение на Студентски град, а и спрямо цялостното ни обществено развитие.

III. Заключение

Описаният казус е от интерес, защото той дава възможност да проследим как от убийството на 20-годишния студент Стоян Балтов тръгнаха множество обществени дебати, поставиха се различни социални проблеми, как те се подеха и представиха от медиите и как от друга страна това събитие катализира различни форми на гражданска активност сред студентите, как стана повод последните да излязат като група в публичното пространство, защитавайки определени частни интереси и искания. Проявленията на гражданското общество сред студентите се опитах да разгледам в тяхното развитие и специфика от различни гледни точка, през различни социални регулатори. В този контекст може да се постави един много интересен въпрос – до каква степен гражданското общество в случая служеше, за да защити или напротив -да ограничи определени граждански права?

Използвана литература:

Бодрийар, Ж. «Предшествието на симулакрума», сп. Философия, 1991/4

Дж.С.Мил, „За свободата”. ЦИД, София 1993г.;

Елиас, Н. „Относно процеса на цивилизация. Социогенетични и психогенетични изследвания", т. 2, ИК „Атика"

Кабакчиева, П. „Гражданското общество срещу държавата. Българската ситуация”, издателство „ЛИК”, 2001г.;

Фуко, М. „Надзор и наказание”, СУ „Кл. Охридски”, 1998 г.;

Хабермас, Ю. „Структурни изменения на публичността", издателство на СУ „Кл. Охридски", 1995 г.;

www.segabg.com/online/article.asp?issueid=3204§ionid=2&id=0000501

http://www.kalendar.novatv.bg/news/id_1144213650

<http://dnes.dir.bg/2008/12/18/news3756517>

<http://www.24chasa.bg>

[http://www.dnevnik.bg/analizi/2008/12/16/601846_amneziaia -](http://www.dnevnik.bg/analizi/2008/12/16/601846_amneziaia_-_drugoto_ime_na_bulgarskite_nevoli/)

[drugoto_ime_na_bulgarskite_nevoli/](http://www.dnevnik.bg/analizi/2008/12/16/601846_amneziaia_-_drugoto_ime_na_bulgarskite_nevoli/)

http://www.bnt.bg/bg/news/view/1386/studentski_grad_opasen_za_jivot

<http://bgvesti.com/index.php?option=com/content>

http://www.btv.bg/news/news_details.pcgi?cont_id=123485

www.priziv.org

www.sroksos.org

www.npss.bg